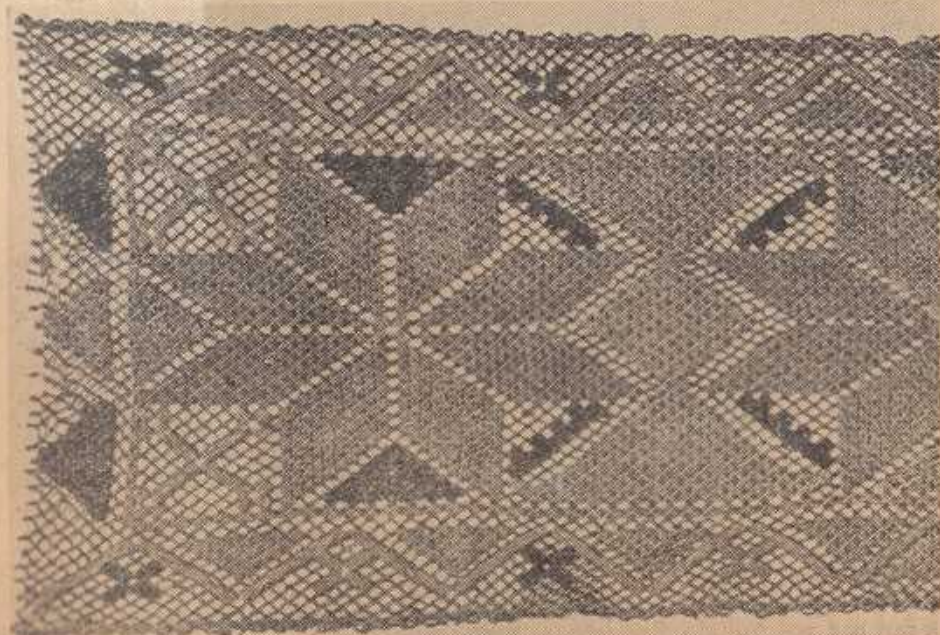

Slå pinnspets en gammal fin konst i Gästrikland

Fru Greta Hedlund i Storvik är en av pinnspetsens förnämsta tillskyndare. Pinnspetsen är ett trivsamt handarbete, säger hon, som är roligt både därför att det ger anknytning till gamla handarbetstraditioner och därför att det ger vackra resultat, som passar vår tids heminredning. Och är inte pinnspetsen en teknik, som borde lämpa sig att inränga bland sysselsättningsterapeuternas arbeten?

Pinnspetshuvva från Järbo, knuten 1827. Detta är exakt halva mönstret. Färger: rött och gult i stjärnorna, rött och oblekt blandat i timglasen. Vidare mörkgrönt och ljusblått på blått nät av färg H 488.

"Nattglim", pinnspetslöpare med enbart vitt och oblekt trådning, komponerad av fru Greta Hedlund. Denna duk gör sig underbart vackert på en mörk bordsskiva. Att spara ut rutorna till mönster är fru Hedlunds egen idé.

Att knyta pinnspets är en gammal fin konst. Den har varit och är fortfarande särskilt omhuldad i Gästrikland. Med tiden har den blivit något av ett bygdens textila kännesmärke. Och man kan gott förstå det, ty pinnspetsen är utomordentligt dekorativ. I sin skira elegans blir den en extra accent på en vacker bordskiva. Fru Greta Hedlund i Storvik har gjort de båda pinnspetsar, som finns avbildade härövan. Stjärnmönstret är en originalkopia från 1827. Drottning Louise fick en annan sådan kopia vid Eriksgatan i Gävleborgs län i somras. Den andra spetsen är fru Hedlunds egen komposition.

Pinnspetsen är ingen tillfällig hobby för fru Hedlund. Nej, den är en gammal kärlek, som absolut inte kan rosta! Redan på 20-talet gav fru Hedlund ut en bok om gamla pinnspetsar. Den är nu utgången, men till jul kommer hon med en ny främst med nya mönster.

Fru Greta Hedlund, som med talang och intresse forskat i hemslöjdens häyder, kan berätta om, att man redan i början av 1800-talet slog pinnspetsar i Gästrik-

land. Det blev en vacker prydnad både för sänglinnet och handklädet. Men framförallt ville man ha pinnspets på örngottet. Dock bara på den ändan som vändes mot rummet!

Här har vi talat om pinnspetsen som en konst. Och det var sannerligen inte vem som helst, som kunde räknas till de konstförfarnas skara. Vanligen var det de fattigaste i socknen, som var de största specialisterna. Pinn-

Forts. på sid. 17

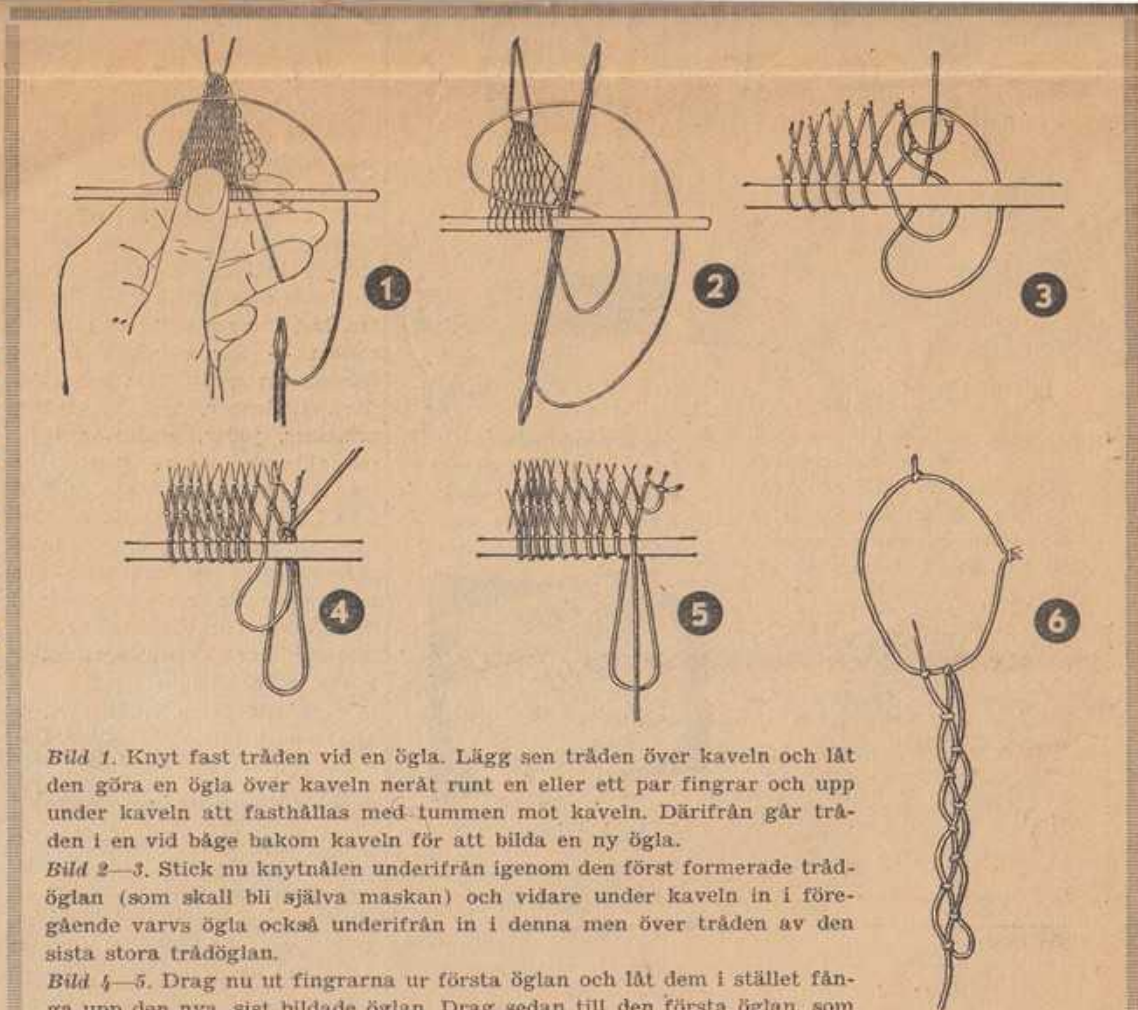

Bild 1. Knyt fast tråden vid en ögla. Lägg sen tråden över kaveln och låt den göra en ögla över kaveln neråt runt en eller ett par fingrar och upp under kaveln att fasthållas med tummen mot kaveln. Därifrån går tråden i en vid bage bakom kaveln för att bilda en ny ögla.

Bild 2-3. Stick nu knytnålen underifrån igenom den först formerade trådöglan (som skall bli själva maskan) och vidare under kaveln in i föregående varvs ögla också underifrån in i denna men över tråden av den sista stora trådöglan.

Bild 4-5. Drag nu ut fingrarna ur första öglan och låt dem i stället fånga upp den nya, sist bildade öglan. Drag sedan till den första öglan, som då formar sig till maskan runt kaveln. Åtdragningen av den andra öglan, som skall bilda knuten, regleras så, att när den dras åt, knuten bildas precis vid kavelns överkant, innan den slutgiltigt dras åt. Under åtdragningen riktas lösa tråden neråt. Nu är den nya maskan färdig och man fortsätter på enahanda sätt med nästa, tills varvet är slut, då kaveln dras ur, arbetet vändes och ett nytt varv påbörjas.

Bild 6. Lättast börjar man knytningen av ett pinnspetsnät, om man har en bit av ett gammalt nät att knyta det första varvet i. I annat fall göres en uppläggning såsom bild 6 visar, då man får två varv till ett nytt nät. Det ena varvets maskor plockas sedan upp på en tråd, som knyts ihop och därmed är nätet påbörjat.

Så här går arbetet till i stort.

Först knyter man ett finmaskigt nät över en kavel, vars bredd är 3—4,5 mm. Nätet fuktas med gelatinlösning och spännes sedan i en ram. Sedan nätet torkat trådes mönstret med lin- och bomullsgarn.

Det här är det material, som ska användas:

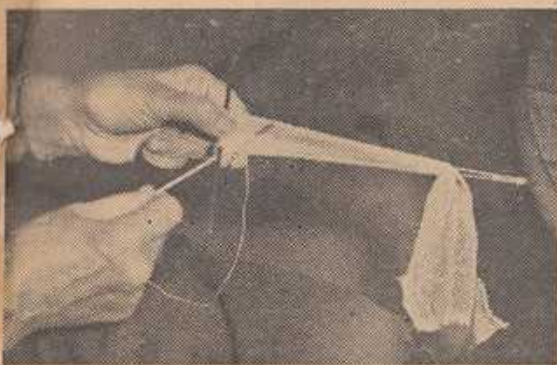
Kavel och nål av lämplig grovlek kan rekvideras från Gävleborgs läns Hemslöjdsförening, S. Kungsgatan 1, Gävle. Kostnaden är 2: 10.

Nätet knyts av t. ex. Bockens 35/3 maskintråd från Holma Helsingland. Kan också rekvideras från hemslöjden för kr. 5: 65. Räcker till 3—4 medelstora nätspetsar. Till finare nät användes H. H. 40/3 eller 50/3.

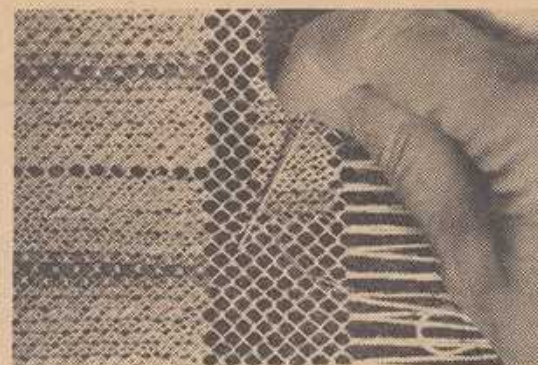
5 blad gelatin lösta i en kaffekopp vatten. Till mönstertrådningen användes av vitt och oblekt fint vävgarn t. ex. bomullsgarn 24/2 och lingarna nr 49.

I rosa bör man välja t. ex. H. 469 och H. 120 blandat och i blått H. 489 och 665 enligt hemslöjdens färgkarta. Är man osäker om färgsättningen kan man komma ihåg, att oblekt och vitt alltid ger goda resultat.

Slå pinnspets en gammal...

Så här håller man pinnspetsen under arbetet. Här spänns öglan fast i ett stift under bordskanten, så får man den rätta stadgan under arbetets gång. T. h. Här ser man tydligt, hur korsstygnbroderiet tillgår.

Forts. från sid. 7

spetsen var dock ingen fattigmansvara, ty ingen förmögen gård ansåg sig kunna vara pinnspets förutan.

Pinnspetsen har kommit och gått i handarbetsmodet. På Västerbergs folkhögskola i Storvik har man dock hållit denna hand-

arbetstradition vid liv. Fru Hed-

lund har inventerat i gårdarna, samlat mönster och givit ut mönsterblad.

Det är många, som frågat efter hur man går tillväga, när man

slår pinnspets. Fru Hedlund har nu berättat för oss om tekniken. Den är egentligen inte så svår och den som kan binda fisknät är förresten ett gott stycke på väg. Det är heller ingen dyrbar hobby — för en hobby kan det säkert bli, om man en gång ger sig pinnspetsen i våld.

— Men, säger fru Hedlund, se till att ni får det rätta materialet. Eljest förvanskas så lätt det textila arvet. Och först med riktigt material kan man förresten nå det där stimulerande resultatet, som lockar till fortsättning.

Nätets knytning

Hur man gör själva knuten, framgår av bildserien på sid. 7. Men innan man sätter igång att knyta, är det några saker man bör ha i minnet.

Först ska man bestämma sig för det mönster, som ska trådas. Ska ni kopiera de mönster, som finns här i tidningen går det bra. Men kom ihåg, när ni ritar upp dem, att pinnspetsens rutor går på snedden och därför kan välla en del huvudbry. I uppläggningsvarvet knyter man maskorna en för en och tar dem av kaveln allt efter som. De måste då alltid vara dubbel så många, som man avser att spetsen ska ha. 30—50 maskors bredd är vanligt till en bordslöpare. Att börja i en bit gammal pinnspets och sen klippa lös den nya underlättar betydligt. Till detta kan man använda det första övningsobjektet, som nog vill bli lite ojämnt. Liksom virkning och stickning tar det ett tag innan man behärskar nätknytningens konst.

Montering

Spännramen består av smala läkt, som spikas ihop. Den bör på alla sidor vara minst 5 cm större än pinnspetsens slutmått.

5 blad gelatin kokas upp i en kaffekopp vatten och i detta kra-

mas pinnspetsen. När den är halvtorr, är det dags att börja spänna. Känsmaskorna dras ut en efter en och nätet spännes med hjälp av mjukt garn. Ljusvekegarn är bäst, ty det ger minsta påfrestningen på maskorna. När så nätet är torrt, kan man börja broderiet. Var inte ängslig om det verkar stelt. Efter broderingen blir det lagom.

Broderiet

Pinnspetsen broderas med två slags stygn, korsstygn och stoppsöm. Broderiet blir inte vackert, om man använder tjockare garn än vad som angivits härövan. Oblekt lingarn bör tvättas eller kokas så att det blir mjukt. Syr man stoppsöm får man beräkna att trå 5—6 gånger innan rutan är fylld. Man får de finaste fästena, om man kan använda dubbel tråd och sy igenom öglan första gången. Men det blir en mycket vacker effekt om man syr med t. ex. en lin- och en bomullstråd i samma färg. I en del av de gamla mönstren har man också fått fram en god effekt genom att blanda två färger. Det är dock något, som den ovane nog inte bör ge sig i kast med. När man broderar pinnspets ser man, hur nätet knutar också bidrar till helhetsintrycket.

I de gamla mönstren dominerar färgerna vitt-rosa-blått. Greta Hedlund tycker, att man ska vara noga att följa de gamla färgerna om man syr efter gamla mönster — ger man sig på nya kompositioner har man rätt att välja en färgställning, som hör vår tid till. Hon arbetar själv gärna med gult. Inte heller tillämpade man förr metoden att spara ut botten till mönster. Men vilken komposition man än gör, måste man komma ihåg att pinnspetsen fordrar symmetri i mönstersättningen.

Karin Rehnberg.